

P. JANSEN en W. H. WACHTER.
Floristische Aanteekeningen XVI.

Glyceria R. Br.

(Ingekomen 10 Januari 1920).

Gl. aquatica Wahlg. Deze bij ons zoo algemeene plant is tot nu toe steeds onvoldoende onderzocht. In het volgende geven wij een overzicht van de door ons waargenomen vormen, dat echter lang niet volledig is, doch slechts ten doel heeft de aandacht op deze interessante soort te vestigen.

Zij vertoont speciaal nog al variatie in den bouw der pluim. De meest voorkomende vormen zijn te rangschikken onder:

I. *typica* J. en W.: *Pluim groot met stijve, schuin omhoog staande takken. Aartjes veel, de takken tot bijna aan den voet dicht bedekkend, meest 5 à 6 bloemig.*

Algemeene oeverplant.

Het aantal bloemen per aartje, in den regel zeer constant, variëert echter in bijzondere gevallen. Men zou als uitersten kunnen onderscheiden:

a. fm. *multiflora* J. en W.: *Zijtakken der pluim dik, stijf en zeer ruw; aartjes zeer talrijk, 10—12-bloemig. Bladen tot 2 cM. breed.*

Eigenaardig is, dat wij dezen opvallenden vorm tweemaal aantreffen te midden van dichte zoden normale exemplaren op een excursie der Ned. Bot. Vereeniging; de eerste

maal in 1918 op den weg van Waalwijk naar Kaatsheuvel, de tweede maal in een sloot bij Nijmegen. Het laatste exemplaar vertoont tevens een abnormaal vergroot steunblad onder de pluim: *m. bracteata* (herb. J. en W. 15499 en 19320).

b. fm. pauciflora J. en W.: *Zijtakken der pluim fijn en glad; aartjes talrijk, 3—4-bloemig.*

De plant onderscheidt zich direct door haar op een groote *Poa* gelijkende pluim en groeide o.a. in groote hoeveelheden in een sloot door den Ooischen Waard bij Nijmegen (Herb. J. en W. 19330—32). Exc.-Ned. Bot. Vereeniging 1919. Ze maakt door haar lichtgroen blad en kleine donkere aartjes een opvallenden indruk.

II. *densiflora* Waisb. *Pluim dicht, met korte aanliggende takken, die tot aan den voet bedekt zijn met 5—6 bloemige aartjes.*

Dergelijke planten schijnen in ons land niet veel voor te komen. Onder het herb.-materiaal der Ned. Bot. Vereeniging vonden wij ze niet, terwijl wij ze zelf ook slechts enkele malen verzamelden. Maar zooals wij reeds opmerkten, is er naar de vormen dezer soort weinig gekeken, zoodat een nader onderzoek gewenscht is.

Vormen met groote uitstaande pluimen hebben in den loop der jaren verschillende namen gekregen. Zoo vindt men beschreven:

var. laxa Noldeke: Rispe weit ausgebreitet, fast überhängend.

var. laxiflora Waisb.: Rispe samt Aesten und Zweigen verlängert, bis 45 cm. lang, lockerblütig. Aehrchen an der Spitze der Rispen und Zweige wenigblütig.

var. arundinacea Aschs. Rispe locker. Aehrchen von einander entfernt. Deze vorm, die Aschs. en Graebn. in hun Synopsis als „Rasse oder Unterart” vermelden, bezit volgens hen een groote systematische zelfstandigheid. Van de als synoniem aangehaalde *Glyceria arundinacea* Kth.

vindt men in de Enumeratio p. 367: „Panicula diffusa, ramis longissimus; rhachi laevi; spiculis linearibus subquinquefloris; calycinis valvulis corollinis minoribus.” Het materiaal, dat wij hiervan zagen en ook de synoniemen in den Synopsis wijzen op een ras uit Z.O.-Europa. Behalve de losse pluim en de ver van elkaar verwijderde aartjes bezit deze vorm *veel kleinere kafjes*, nog kleiner dan die der fm. *pauciflora* (1—1½ mM.). Wij troffen ze in ons land nog niet aan.

Om aan de moeilijkheid van onvoldoende omschrijving te ontkomen, rangschikken wij ons materiaal onder:

III. *umbrosa* Junge: *Pluim los met slappe, verlengde takken.* (Aartjes meest groen).

Hiervan bezitten wij o.a. exemplaren uit *Rotterdam* met tot 50 cM. lange pluimen, en tot 25 cM. lange pluimtakken. De kleur dezer planten is eenigszins grijsgroen. Ook voor het Kasteel *Staverden* (Leuvenum) vindt men een vegetatie met groote pluimen, overhangende pluimtakken en uiteenstaande aartjes, (hieronder ook een m. *bracteata* Herb. J. en W. 19323).

Een merkwaardigen vorm verzamelden wij op de bovengenoemde excursie in de buurt van *Waalwijk*, Juli 1918. Elke halve krans bestaat uit 3 pluimtakken, waarvan 2 lang, dun en overhangend zijn, de derde echter kort, slechts 2 aartjes dragend en *tegen de pluimas aangedrukt rechtopstaand*. De aartjes zelf zijn alle gesteeld, staan alleen en ver uiteen. De bloemen zijn iets kleiner.

Ook een m. *vivipara* verzamelden wij, die wat de pluimbouw betreft, tot *umbrosa* te rekenen is.

Behalve de pluimbouw is de kleur der aartjes zeer variabel. Gewoonlijk is de hoofdkleur groen, bij rijpheid met bruine of paarse schakeeringen, maar ook vonden wij exempl. met helgele aartjes (fm. *lutescens*) o.a. *Knollendam* (Herb. J. en W. 19321), *Vlaardingen* (Herb. J. en W. 15181—184).

Ook komen vormen voor met geheel zwarte aartjes (*fm. nigra*) o.a. Oosterbeek (Herb. J. en W. 7990).

Behalve de bovengenoemde vormen, bezitten wij er nog een aantal, waarvan het materiaal te gering is, of waarvan de systematische zelfstandigheid niet kon worden vastgesteld. Zoo valt te letten op vormen met platte, eironde aartjes, die sterk aan *Gl. nervata Trin.* herinneren (Amsterdam, Herb. J. en W. 19335); op vormen met een platte, stompe pluim (Santpoort, Herb. J. en W. 19327—29); op vormen, waarbij de takken der halve kranzen samengegroeid zijn (Herb. J. en W. 19321) terwijl wij ook exemplaren vonden, waarbij de onderste helft der pluim sterk in bouw verschilde van de bovenste helft. Waarschijnlijk zal verdere bestudeering dezer soort meer bijzonderheden aan het licht brengen.

Gl. fluitans R. Br. en *Gl. plicata* Fr. Sinds wij in het Kruidkundig Archief 1912 voor het eerst *Gl. plicata* Fr. als indigeen vermeldde, is er veel op deze soort gelet met het resultaat, dat ze overal, waar men er naar zocht, gevonden werd. Zoo is ze in de omstreken van Amsterdam nog algemeener dan *Gl. fluitans* en blijkt ze bij Bergen, den Haag, Dordrecht, Weert, Meppel, den Bosch, Nijmegen en in Z.-Limburg algemeen voor te komen. Een goed overzicht van haar verspreiding is niet te geven, doordat vroegere floristen de beide soorten verward hebben. Wel is ons uit het herbarium der Ned. Bot. Vereeniging gebleken, dat de planten van de volgende groeiplaatsen, onder *Gl. fluitans* opgegeven in Prod. Ed. II pag. 2307, tot *Gl. plicata* behooren:

Harderwijk, R. B.; Amsterdam 1847 Fl. Amst., 1868 O, Olifantspad en langs de Amstel, Fl. Amst.; Ruïne Brederode 1842 D. Bierens de H; Leiden, Forsten 1835; Mallegat Katwijk 1833. Zooals nadere bestudeering heeft aangetoond, is het een goede soort, die constant van *Gl. fluitans*

afwijkt en niet, zooals Marsson in zijn Flora von Neu-Vorpommern opgeeft, door allerlei tusschenvormen met *Gl. fluitans* verbonden is.

	<i>Gl. fluitans.</i>	<i>Gl. plicata.</i>
pluimtakken	naar één zijde gekeerd, alleenstaand of 2 bijeen.	naar alle kanten uitstaand, meest 4—5 bijeen.
aartjes	losbloemig.	dichtbloemig en daar-door cilindervormig.
kroonkafjes	± 5—6 mM., spits.	± 4 mM., stomp.
meeldraden	tot 3 mM., violet.	1—2 mM., geel.

(Wel worden hier en daar in de literatuur violette meeldraden bij *Gl. plicata* vermeld, maar wij vonden ze tot nu toe nooit).

Gl. plicata is vrij constant en de beschreven variëteiten hebben meest betrekking op den pluimbouw. Enkele ervan schijnen vrij zelfstandig te zijn. Men kan de gevonden vormen als volgt rangschikken.

I. normalis Junge: *pluim rijk vertakt, onderste halve kransen uit 4—6 takken bestaand. Plant tot 2 M. hoog.* Algemeen aan waterkanten, doch de verspreiding is nog onvoldoende bekend. Hiertoe kunnen gebracht worden de volgende vormen:

fm. *acuminata* A. u. G. Syn. II 449 (1900). *Takken zeer lang en slap, iets overhangend.*

Een groote vegetatie van tot dezen vorm behoorende exemplaren vonden wij in een poel te *Kasen* bij Bunde (Z.-L.) 1916, terwijl wij hem ook bij *Amsterdam* waarnamen.

Verder beschrijft Junge in „Die Gram. Schleswig-Holsteins (pag. 245) een fm. *glauca*: *pluimtakken zeer verlengd, tot 16 cM., ook na den bloei meer of minder afstaand; pluim 40—60 cM. lang; geheele plant grijsgroen.* Wijkt dus volgens de beschrijving van de fm. *acuminata* af door

de nog sterkere pluimontwikkeling en de grijsgroene kleur. Want de opmerking: „ook na den bloei meer of minder afstaand” is mis en wijst op verkeerde waarneming. Immers zoowel bij *Gl. plicata* als *Gl. fluitans* is de pluim tijdens den bloei saamgetrokken en eerst na den bloei staan de takken af. Wij hebben dergelijke vormen nog niet aangetroffen. Junge noemt ze „Anscheinend eine ziemlich selbständige Form.” Er valt dus op te letten.

II. *triticea* Lange. (Haandb. Dansk. Fl. 2, 1856). *Plant met korte takken met weinig aartjes, ± trosvormig, zijtakken aan den voet niet vertakt; stengel meest opstijgend, lager.*

Gewoonlijk vindt men tot dezen vorm te rekenen exemplaren in de buurt van de normale op iets droger standplaatsen. Speciaal treft men ze op opgespoten terreinen in het 2^e jaar aan. Zelfstandig trad deze vorm o.a. in 1916 langs den Broekdijk te Weert op en dan is het lastiger uit te maken tot welke soort zij behoort, daar het eenvoudigste kenmerk, de naar alle zijden uitstaande pluim, hier niet helpt: de arm-arige korte takken zitten meest 2—3 bijeen. De kleine gele meeldraden en de stompe 4 mM. lange kroonkafjes moeten hier beslissen. Geen wonder, dat de synonymie van dezen vorm bijzonder ingewikkeld is (zie daarvoor Junge l. c. p. 246).

Op dezelfde plaats te Weert groeide in wagensporen overvloedig een dwergvorm, beschreven als:

fm. *minor* A. u. G.: *pluim tot een slechts 3—6 aartjes dragenden tros gereduceerd.* Ook te Slenaken (1919) en Amsterdam troffen wij hem aan.

Een eigenaardigen, ook onder *triticea* Lge. te rangschikken vorm ontvingen wij van den heer Henrard als:

fm. *condensata* Henr. De halve kransen hebben wel het normale aantal takken, doch deze zijn zeer kort, dragen slechts 1 of 2 aartjes en vormen zoo korte langs de pluimas geplaatste kluwens. Hij vond hem te Bunde (1919).

Op onze excursie, Juni 1919 in gezelschap der heeren Henrard, Kloos en Sipkes, vonden wij in het Vijlerbosch, ten Z.O. van Epen, op een moerassige plaats een merkwaardigen vorm dezer soort, De tot meer dan 1 M. lange stengels zijn slap, ten deele neerliggend. De pluim is lang, smal, met weinig aren. De pluimtakken zijn kort en staan 2—3 bijeen. Maar de vliezige stompe bovenrand der kroonkafjes ontbreekt of is zeer smal, zoodat de *hoofdnerven als 3—5 korte naaldjes boven den rand van het kafje uitsteken*. Deze fm. *aristulata* J. en W. is blijkbaar een schaduwvorm (zie verderop bij *Gl. declinata* Bréb.).

Gl. fluitans is nog minder variabel. Slechts treedt hier de fm. *loliacea* Aschs. (de parallelvorm van *triticea* Lg.) veel meer op en men treft geheele vegetaties aan alleen uit dezen vorm bestaande. Den dwergvorm, in A. u. G. Syn. p. 446 als fm. *pumila* Wimm. u. Grab. beschreven, bezitten wij eveneens van verscheidene vindplaatsen. Tot onze spijt konden wij de Flor. Siles I, waarin deze vorm op pag. 71 beschreven is, niet consulteren. Fransche auteurs o.a. Husnot en later Rouy. (cfr. Flore de France tome XIV p. 189) geven ze als synoniem op bij hun „race”: *Gl. declinata* Bréb. Fl. Norm. ed. 3 p. 345 met de volgende beschrijving:

„Souche fibreuse; plante 5—30 cm.; tiges grêles, fasciculées, en touffes épaisses, étalées dans toute leur longueur ou à peine ascendantes vers le sommet, radicantes à la base ainsi que les stolons; panicule courte, ordinairement réduite à 3—4 épillets, incurvée-ascendante; épillets violaces; glumelle inf. *longue de 4 mm., tronquée et 3-dentée, la dent méd. seule bien visible et aigüe; anthères de 1 mm. de long.*

Al kunnen wij nu niet nagaan, wat de fm. *pumila* Wimm. u. Grab. eigenlijk is, het is uit bovenstaande beschrijving duidelijk, dat *Gl. declinata* Bréb. in geen

geval een „race” is van *Gl. fluitans* maar onder de vormen van *Gl. plicata* te rangschikken is. Volgens de beschrijving is het de dwergvorm van onze *var. aristulata* J. en W. Dit blijkt tevens ook uit het andere, door Rouy opgegeven synoniem: *Gl. plicata var. nana* Towns. In de bekende en zeer nauwkeurige „*List of British Plants*” van G. C. Druce vindt men ze dan ook op pag. 83 onder 2773 opgenomen als de *var. declinata* van *Gl. plicata*. Ze is in ons land nog niet aangetroffen, maar wij maken er hierbij opmerkzaam op, daar ze heel goed hier kan groeien.

Gl. fluitans × *plicata*. Dat beide verwante soorten bastaarden vormen is niet te verwonderen. Dezen zomer op een moerassig terrein bij Amsterdam er naar zoekende, hadden wij het geluk er eenige exemplaren van te vinden. De plant staat in habitus tusschen beide soorten in, heeft lange 2—3 bijeenstaande takken, die echter niet naar één zijde gekeerd staan. De aartjes hebben de uiteenstaande bloemen van *Gl. fluitans*, doch de kroonkafjes zijn stomp of stompachtig. Het stuifmeel is slecht ontwikkeld en de geelachtige meeldraden verschrompeld. De aartjes zijn volledig steriel, zoodat ze na het drogen geheel plat gedrukt zijn en niet uitvallen. Deze bastaard is 't eerst in *Engeland* aangetroffen en beschreven als *Glyceria pedicellata* Townsend, terwijl later (1865) Haussknecht ze in de *Mittl. Th. Geogr. Ges. III* als *Gl. intersita* vermeldt. In *Aschs. u. Graebn.'s Synopsis* treft men echter *Glyceria pedicellata* Towns. als synoniem aan bij de *var. poiformis* (Trin.) van *Gl. fluitans* R. Br.! Daar ons geen materiaal ten dienste staat en een uitvoerige Engelsche Flora vooralsnog ontbreekt, is het moeilijk na te gaan, wat hiervan het geval is. Junge (l.c. p. 296) komt in een kritische verhandeling tot de conclusie dat *Gl. poiformis* Trin. en *Gl. triticea* Lange identisch zijn. (In 't algemeen wordt

het tijd dat al die oude namen, gebonden aan onvoldoende beschrijvingen of ontoegankelijk materiaal, uit de synonymie verdwijnen). In de bovengenoemde lijst van Druce vindt men *Gl. pedicellata* Towns. weer als *Gl. fluitans* × *plicata* terug.

JANSEN en WACHTER.
